

Л. О. Нікіфорова
А. А. Шиян
О. М. Хошаба
Г. К. Івінська

ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дана робота була спрямована на визначенні інструментів реалізації електронної демократії в Україні. Для цього дослідили, що собою являє електронна демократія, сформулювали мету е-демократії, її значення для країни та актуальність даної теми.

Ключові слова: електронна демократія, електронне врядування, держава, сучасне суспільство, політичне життя.

Summary

This work was aimed at defining the tools for implementing e-democracy in Ukraine. To this end, they disassembled themselves as e-democracy, formed the goal of e-democracy, its significance for the country and the relevance of the topic.

Key words: e-democracy, e-government, state, modern society, political life.

Актуальність вивчення проблематики електронної демократії (е-демократії) в системі підготовки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування обумовлена, насамперед, внутрішніми потребами та зовнішніми викликами. По-перше, стрімкий розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх широке запровадження не тільки в економіці, а й у суспільно-політичному житті, різко змінюють як структуру, так і сутність публічних комунікацій. У політичній практиці зазначена епоха отримала назву «інформаційної», а суспільство – «інформаційного». По-друге, достатньо широко елементи е-демократії запроваджуються не тільки у розвинених країнах – ця сфера визначена пріоритетною авторитетними міжнародними організаціями.

На початку ХХІ ст. склалися сприятливі умови для синергетичного поєднання цифрового та демократичного сценаріїв суспільного розвитку. Демократія до цього періоду була продуктом свого часу, коли ефективне представництво було обмежене відокремленістю у часі та просторі. У наш час ці бар'єри долаються завдяки комунікаційним технологіям, які є асинхронними та глобальними, тому демократія може розвиватися лише за умови, якщо демократичні інституції стануть більш сприйнятливими, доступними, підзвітними та укоріненими в інформаційному просторі. Йдеться про е-демократію не як про інформатизацію адміністративних процедур, а як про силу, здатну оживити та оновити демократичний політичний процес, як про єдиний спосіб створення простору довіри та політичної взаємодії.

Джей Блумлер і Стівен Коулман стверджували, що «Інтернет має «вразливий потенціал» для забезпечення демократичного простору, який є відкритим для всіх і з'єднаний зі справжніми демократичними інститутами.

Ключове значення для громадського онлайн простору матиме забезпечення придатних інструментів для консультацій і прийняття рішень. До списку інструментів мають увійти: онлайн бібліотеки, архіви та інформаційні дайджести; послуги посередництва; допомога у захисті прав; новинні групи і веб-кімнати для експертних обговорень; а також механізми для підбиття підсумків за результатами дискусій.

Політики повинні відмовитися від хибної ілюзії, що е-демократія просто покликана зробити їх більш прозорими та відкритими для громадськості. Безумовно, прозорість є ключовою ознакою демократії (а Інтернет покликаний відігравати основну роль у тих політичних культурах, де панують утаємниченість, корупція та приховування фактів та інформації), але е-демократія повинна бути чимось більшим, ніж стеження крадькома за владними структурами в онлайн режимі. Інтернет – це

значно більше, ніж телебачення для невеликої аудиторії. Ігнорувати двосторонній напрям цифрових комунікацій означає взагалі втратити їхній сенс.

Метою державної політики е-демократії має бути забезпечення багатовекторних інтерактивних потоків комунікації, покликаних поєднувати громадян, обраних ними депутатів усіх рівнів та виконавчу гілку влади.

Електронна демократія не повинна вважатися способом вирішення усіх політичних проблем у країні, але вона, безсумнівно, є основою для розвитку демократії та Інтернету - двох неподільних складових сучасного світу і країни.

У вітчизняному законодавстві поняття електронної демократії як один із пріоритетних напрямів державної політики визначено розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства» від 15.05.2013 р. № 386 (далі – Стратегія). Стратегія розглядає поняття «е-демократії», як форму суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Правовою основою розвитку е-демократії визначено Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні (Указ Президента України від 24.03.2012 р. № 212).

Радою Європи розроблено детальний план впровадження політики е-демократії. Зокрема визначено чіткий перелік інструментів е-демократії, який розширює той, що подано у Рекомендаціях: : е-політичні компанії; е-управління стосунками із громадянами (E-CiRM); е-скарги; е-консультації; е-консульство/посольство та інші.

Зазначені інструменти рекомендується впроваджувати у форматі проектів, тривалість яких не велика – від одного дня (е-демократія соціальних мереж) до одного року.

Основними інструментами реалізації електронної демократії в Україні є:

1. Звітність Кабінету Міністрів України стосовно консультацій із громадськістю відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996.

Проведення власне «електронних консультацій» врегульоване пп. 16, 17 Порядку проведення консультацій. Для проведення електронних консультацій орган виконавчої влади створює спеціальну підрубрику «Електронні консультації» рубрики «Консультації з громадськістю» на своєму веб-сайті. Для консультацій також може використовуватись урядовий веб-сайт «Громадянське суспільство і влада». Терміни та порядок оприлюднення проектів нормативно-правових актів визначаються Законом України «Про доступ до публічної інформації» та Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

2. Сервіс «Громадське обговорення нормативно-правових актів» на урядовому порталі «Громадянське суспільство та влада»

На сервісі кожен громадянин може зареєструватись і взяти участь у обговоренні проектів нормативно-правових актів. Громадянам пропонується здійснити загальну оцінку (згода/незгода), додати коментар, зауваження, пропозицію за допомогою запропонованої форми. Інші користувачі можуть також здійснити оцінку коментаря. У правилах участі зазначено, що результати обговорення обов'язково враховуються при подальшому опрацюванні проекту акта.

3. Оприлюднення результатів громадських експертиз.

Громадські експертизи здійснюються інститутами громадянського суспільства відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. № 976, якою затверджено Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади.

Отже, електронна демократія в сучасному світі є необхідною для країни. Вона представляє собою форму суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесів. Електронна демократія дає змогу громадянам отримувати електронні консультації на сайті певного органу виконавчої влади, брати участь в обговоренні нормативно-правових актів.

У процесі розвитку електронного урядування чинний інструмент громадської експертизи може втратити актуальність. Усі необхідні для експертизи документи повинні бути оприлюднені на сайтах органів влади, в тому числі у форматі відкритих даних. У такому випадку кількість експертиз може суттєво збільшитись. Основне питання, яке повинне бути вирішене – це процедура врахування

результатів органу влади на результати експертизи та оцінка задоволеності таким реагуванням з боку громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. – К., 2017. – 6 с., 61-64с.
2. Про затвердження Програми інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2012-2017 роки: Постанова Верховної Ради України від 5 липня 2012 року № 5096-VI. –<http://portal.rada.gov.ua>.
3. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. Указ Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015.
4. Положення про автоматизовану систему документообігу суду URL: <http://court.gov.ua/969076/polozhenniapasds/> (перевірено 24.10.2016).
5. Методичні вказівки до проведення практичних занять та до виконання самостійної й індивідуальної роботи з дисципліни „Основи науково-дослідної роботи» для студентів напрямів підготовки 6.030601 – „Менеджмент» та 6.170103 – „Управління інформаційною безпекою» / Укладачі: А. О. Азарова, В. В. Карпинець. – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 44 с.
6. Азарова А.О. Розроблення принципів побудови раціонального методу формалізації процесу оцінювання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств / А.О. Азарова, О.В. Житкевич // Інноваційна економіка. - № (41). – 2013. – С. 93-96
7. Азарова А.О. Управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств як базовий важіль забезпечення інноваційного розвитку економіки / А.О. Азарова, О.В. Житкевич // Колективна монографія: *Sosio economic problems of management Collevtive monograph*: - Thorpe-Bowker® Melbourne, Australia, 2015. – С. 209-218.
8. Азарова, А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства [Текст] : монографія / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 172 с.
9. Азарова А. О. Розробка методики визначення компетентності експертів при побудові СПІР щодо оцінювання фінансового стану підприємства [Текст] / А. О. Азарова, О. В. Рузакова, Л. В. Воронюк // Механізми регулювання економіки. – 2006. –№ 2. – С.133–138.
10. Азарова А. О. Математичні моделі та методи управління мотивацією персоналу [Текст] / А. О. Азарова, О. А. Ковальчук . — Вінниця : ВНТУ, 2014. – 140 с.
11. Ткачук Л. М. Оцінка ефективності роботи консолідованого інформаційного ресурсу аналізу діяльності банків [Текст] / Л. М. Ткачук А.П.Ткачук // *Materials of the XIII International scientific and practical Conference «SCIENCE AND CIVILIZATION- 2017», Volume 9 : Modern information technology . Agriculture . Mathematics . Construction and architecture . Sheffield. Science and education LTD - P.28-30.*
12. Азарова А. О. Математична модель та метод оцінки рівня ризику структури капіталу засобами нейронної мережі Хопфілда [Текст] / А. О. Азарова, О. М. Роїк, Л. А. Кілимник // Актуальні проблеми економіки. - 2010. –№ 1(103). – С. 245–253.
13. Ткачук Л. М. Організаційно-правові аспекти державного управління регіональним розвитком / Л. М. Ткачук, Т. К. Калугаряну // *Ефективна економіка*. – 2012. – № 12. – [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>
14. Небава М. І. Управління регіональним розвитком : Ел. навч. посібник / М. І. Небава, Л. М. Ткачук [Електронний ресурс]. – URL : https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/
15. Ткачук Л. М. Впровадження системи RAROC для оцінки ефективності консолідованого інформаційного ресурсу аналізу діяльності банків / Л. М. Ткачук , А. П. Ткачук, В. О. Романець // *Materials of the XIII International scientific and practical Conference «Cutting-edge science-2017», Volume 5 : Modern information technology . Agriculture . Mathematics. Construction and architecture . Sheffield. Science and education LTD - P.14-16.*
16. Ткачук Л. М. Інформаційна безпека України / Л. М. Ткачук, К. В. Волчasta // *Матеріали VIII науково-практичної конференції «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави (Київ, 24 травня 2017 р.)»* - Київ : Нац. Акад. СБУ, 2017 . - С. 138-140.
17. Фурик В. Г. Самофінансування підприємства: механізм реалізації в умовах відкритої та прихованої форм / В. Г. Фурик, Л. М. Ткачук, А. О. Гринь // *Економіка і суспільство*. – 2018. – №16. Режим доступу :<http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal-16>.
18. Коваль Н.О. Саморегуляція соціальної політики в умовах безперервного розвитку економічної системи / Н. О. Коваль, Л. М. Ткачук // *Економіка і суспільство*. – 2018. – №19. Режим доступу :<http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal-19>.

Нікіфорова Лілія Олександрівна - к.е.н., доцент каф. ЕПВМ, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: nikiforovalilia@gmail.com, nikiforova@vntu.edu.ua

Шиян Анатолій Антонович - канд. фіз.-мат. наук, професор кафедри менеджменту та безпеки інформаційних систем, Вінницький національний технічний університет, email : Anatoliy.a.shiyan@gmail.com

Хошаба Олександр Мирославович - к.т.н., доцент *кафедри програмного забезпечення*, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: oleksandr.khoshaba@gmail.com

Івінська Ганна Костянтинівна – ст. гр. КІН 18-мі Факультет менеджменту та інформаційної безпеки. , Вінниця, e-mail: ivinskaanna@ukr.net

Nikiforova Liliya Oleksandrivna – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa.

Shiyan Anatoliy A. – PhD, Professor of Department of Management and Information Systems Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Khoshaba Olexandr – *PhD (Tech), asistant professor* of Department of software, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa.

Ivinska G. K. – Faculty of management and information security.